

Yeni Tehditler, Güvenliğin Genişleme Boyutları ve İnsani Güvenlik¹

New Threats, Expansion of Security Dimensions and Human Security

Muharrem AKSU

Dr., Akdeniz Üniversitesi, ALTSO Meslek Yüksekokulu

Faruk TURHAN

Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

Güvenlik, İnsani
Güvenlik, Terörizm,
Tehditler, Güvenliğin
Genişlemesi.

Günümüzde insani güvenlik, güvenlik politikalarının ana merkezine oturmuş durumdadır. Akademik ve uluslararası arenada kavramın çerçevesi oluşturulmaya çalışılırken aynı zamanda da insani güvenliğin nasıl sağlanacağı tasarımları yapılmaktadır. Diğer taraftan insani güvenliğe, devletlere ve bireylere yönelik tehdit türleri değiştikçe ve fazlalaştıkça, devletlerin savunma mekanizmaları da genişlemekte ve etkinleşmektedir. Bireyi koruma yükümlülüğü altında olan devlet, özellikle terörle mücadelede, bir taraftan kendi vatandaşlarını korurken yani insani güvenliğe tehditleri önlerken diğer taraftan da özgürlükleri ihlal edebilmektedir. Bu durum paradoksal bir durum ortaya çıkarmaktadır.

ABSTRACT

Keywords:

Security, Human
Security, Terrorism,
Threats. Expansion
of Security.

Nowadays, human security is a centrepiece of security policies. While some efforts have been made for forming a conceptual frame of the subject in the academic and international arena; at the same time some designs are planned on how the human security will be ensured. On the other side, defence mechanisms of the states gain extensity and activation while types of threats aimed at human security, states and individuals change and increase. Especially in the fight against terrorism, state under the obligation of guarding its individuals both guards its citizens, that is, prevents threats aimed at human security and at the same time may break some freedoms.

1. GİRİŞ

Teknolojik gelişim, iletişim ve ulaşım imkanlarının gelişmesi günümüz dünyasında yeni tehditlerin ortaya çıkmasına, var olan tehditlerin şekil değiştirmesine ya da daha etkili hale gelmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda tehdit türlerinin artması ve şekil değiştirmesi ve Soğuk Savaş sonrası oluşan yenedünya düzeninin yeni bir güvenlik konseptine ihtiyaç duyması, güvenlik alanında yeni bir yaklaşımın gelişmesini de tetiklemiştir.

1994 yılında Birleşmiş Milletlerin İnsan Gelişim Raporunda insan güvenliğine yönelik tehditlerin neler olduğunu ortaya koymasıyla akademik alanda insani güvenlik üzerine kavramsal analiz çalışmaları hız kazanmıştır. Adı geçen rapor, tüm güvenlik politikalarının kimin için ve nasıl sağlanacağı üzerinde durmuş ve güvenlik açısından en önemli amacın birey olduğunu ortaya koymuştur. Yani güvenliğin temel referansı olan devlete karşılık birey öne çıkarılmış temel unsurun insan faktörü olduğu vurgulanmıştır. Ancak günümüz güvenlik politikalarının ana unsurunun insan olmasına rağmen devlet, bireyi ve kendini korurken en fazla zarar verdiği unsurlardan biri yine birey olduğu görülmüştür.

İnsani güvenliğin sağlanmasının unsurlarından biri de devletin vatandaşlarına karşı baskısını, sistematik insan hakları ihlallerini ve toplumun militarize edilmesi gibi siyasal tehditlerin önlenmesidir. Devlet, insani güvenliğe yönelik diğer tehditleri önlerken aynı zamanda siyasal bir tehdit aracı haline de gelebilmektedir. Bu nedenle paradoksal bir durumun oluşmaması için kamusal otorite, bir tarafta bireye yönelik tehditleri önlerken diğer tarafta bireyin çıkarları da korumak zorundadır. Devletler savunma ya da önleme tedbirlerini, bu tehditlerin şekil ve biçimine göre belirlemeye çalışmaktadırlar. Kısacası devletler tehditlere çözüm üretme aşamalarında bireylerin özgürlük alanlarına müdahalede bulunmaktadırlar. Aynı zamanda tehdit türlerinin çoğalması ve değişmesi, devletlerin çok farklı alanlara sınırlama getireceği anlamına da gelmektedir.

Bu bağlamda çalışmada öncelikle günümüzde güvenliğin genişleme boyutları ve insan ve devlet güvenliğine yönelik tehdit türleri küreselleşme ve teknolojik gelişime bağlı olarak ele alınacaktır. Yeni bir güvenlik yaklaşımı olan insani güvenlik kavramı gerek Birleşmiş Milletler Raporu gerekse güvenlik literatürü ışığında betimlenmeye çalışılacaktır. Daha sonra özellikle devletlerin insani güvenliğin unsurlarından biri olan siyasal güvenliğe yönelik tehditlerden biri olan terörle mücadelede dikkat etmesi gereken hususlara değinilecektir.

¹ Bu makale, Prof. Dr. Faruk Turhan danışmanlığında, Dr. Muharrem Aksu'nun Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Doktora Programında hazırlanmış olduğu "Özgürlük ve Güvenlik Dengesinde Önleyici Amaçlı İletişimin Denetlenmesinin Temel Hak ve Özgürlükler Açısından Değerlendirilmesi" konulu doktora tez çalışmasına dayanmaktadır.

2. GÜVENLİĞİN GENİŞLEME BOYUTLARI

Soğuk Savaş sonrasında askeri kaynaklı tehditlerin giderek azalmasına karşın, askeri olmayan tehditler aksine artmaya başlamıştır. Uluslararası barışa ve devletlerin güvenliğine yönelik tehditlerin biçimi, günümüzde oldukça farklı bir boyut kazanmıştır. Artık dünyanın büyük bir bölümünde güvenliğe karşı tehditler, aslında başka bir ülkenin ordusundan ziyade, ekonomik çöküş, politik baskı, kıtlık, aşırı nüfus artışı, etnik ayrılıklar, savaş, iç çatışmalar, bölgesel ve ulusal anlaşmazlıklar, doğa ve çevrenin tahribatı, terörizm, örgütlü suç, devletlerin kendi halklarına yönelik şiddet eylemleri, salgın hastalıklar, insan ve tehlikeli madde kaçakçılığı, silah - uyuşturucu ticareti, kara para aklama, gelişmekte olan demokrasilerin piyasa istikrarlarını bozmaya yönelik büyük finans dolandırıcılığı gibi bir dizi sorundan kaynaklanmaktadır. Bu tip tehdit ve olgular, günümüzde devletleri eskiye oranla daha fazla tehdit etmekte ve daha fazla ulusal ve uluslararası düzeni etkilemektedir (Booth, 2003:59; Fatić, 2002:93). Soğuk Savaş döneminde devletlerin ya da uluslararası aktörlerin öncelikleri askeri güç, savunma ya da silahlanma gibi amaçlar çerçevesinde gerçekleştiği için uluslararası sistem ve sistemin aktörleri daha çok bir ülkenin başka bir ülkeye saldırması gibi klasik güvenlik yaklaşımı çerçevesindeki tehditlere odaklanmıştı. Bu nedenle günümüzde daha görünür hale gelen ve biçim değiştiren bu tehditler, aslında ikincil tehdit olarak daima bulunmaktaydı. Soğuk Savaş sonrasında devletlerarası gerilimin düşmesi, aktörlerin, dönemin ikincil tehditlerine diğer bir ifade ile günümüz yeni tehditlerine yönelmesine neden olmuş ve askeri kökenli olmayan bu yeni tehditler, güvenlik alanında daha ağırlıklı bir yer almaya başlamıştır (Marchesin, 2003:421,423). Artık son çeyrek yüzyılda dünyanın güvenlik sorunu oldukça değişmiştir. Aslında Soğuk Savaşın bitmesi, dünyada yeni bir savunma yaklaşımına ihtiyacı ortaya çıkarmakla (Narlı, 2002:10) birlikte çatışmaları bitirmemiş sadece çatışmaların kaynaklarını değiştirmiştir (Ifantis, 2002:103). Özellikle Soğuk Savaş sonrası oldukça belirginleşen tehditler, hem genişlemiş hem de derinleşmiştir. Bu genişleme ve derinleşme, güvenlik alanında Soğuk Savaş döneminin güvenlik anlayışının terk edilmeye başlamasının ve bu bağlamda yeni bir güvenlik anlayışının doğmasına sebep olmuştur. Yeni bir güvenlik anlayışının doğmasındaki en etkili itici güç ise Soğuk Savaş sonrası dönemde ivme kazanan küreselleşme döneminde yaşanan değişim ve dönüşüm süreçlerinin ortaya çıkardığı yeni savunma ihtiyaçlarıdır (Karabulut, 2009:2).

Güvenliğin “genişlemesi” ve “derinleşmesi”, Soğuk Savaş sonrasında oldukça yoğun olarak tartışılmıştır. Güvenliğin genişleme boyutu, askeri konulardan ziyade ekonomik ve çevresel tehditlerden insan hakları ve göçe kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Güvenliğin derinleşmesi ise bölgesel ve toplumsal güvenlik gibi orta düzey alanlar kadar güvenliği global ya da uluslararası düzeye yükselten ya da birey güvenliğinin düzeyini aşağıya çeken güvenlik düzlemleriyle de ilgilidir (Krause ve Williams, 1996:230). Temel olarak güvenliğin genişlemesi, özellikle güvenlik tehditlerinin kaynağı ile ilgili temel konuları kapsamaktadır. Güvenliğin derinleşmesi ise güvenliğin esasen kimin için sağlanması gerektiğini yani güvenliğin amacıyla ilgili konuları kapsamaktadır (Notions of Security, 2007:33).

1980’lerden bu yana güvenliğin çok boyutlu genişlemesi, birbiriyle ilişkili dört nokta üzerinde tartışılmakta ve ulusal güvenliğin dört boyutta genişlemekte olduğu belirtilmektedir. Güvenliğin kimin için sağlanması gerektiği üzerine bir sınıflandırma yapmaya imkan veren ve güvenliğin amacı ile ilgili olan genişlemenin ilk iki tipi şunlardır: Birincisi, güvenlik kavramının, devletlerin güvenliğinden bireylerin ya da toplulukların güvenliğine yani “aşağıya doğru” (downward) olan genişlemedir (Rothschild, 1995:55; Notions of Security, 2007:43; Alkire, 2003:14-15). İkincisi ise yukarıya doğru olan genişlemedir. Güvenlik kavramının milli güvenlik ya da ulusal güvenlikten uluslararası fiziksel çevreye ya da uluslararası sistemin güvenliğine doğru olan yani “yukarı doğru” (upward) olan genişlemedir. (Rothschild, 1995:55). Kısacası, mikro alandan makro alana genişleme yukarı doğru, makro alandan mikro alana daralma ise aşağı doğrudur. Temel olarak, her iki genişleme tipinde güvenliğin kimin için sağlanacağı yaklaşımı önem kazanmaktadır.

Güvenliğin “genişlemesi” (broadening), güvenlik tehditlerinin kaynağıyla ilgili olan bir genişlemedir ve diğer iki temel tipi olan yatay ve dikey boyutlardan oluşmaktadır. Bunlardan ilki, uluslararası göç, çevresel bozulma, ekonomik, siyasi ve uluslararası terörizm gibi bir dizi askeri olmayan tehditleri içeren sorunlar, yani askeri güvenlikten insani güvenliğe doğru genişleme olan “yatay genişleme” (horizontally extension)’dir. İkincisi, güvenliğin yatay genişlemesine paralel olan ve güvenliğin sağlanması için siyasi sorumluluğunun da genişlemesini içeren yaklaşım, genişlemenin “dikey tipi” (vertical type)’dir (Rothschild, 1995:55; Notions of Security, 2007:43). Geleneksel güvenlik anlayışı konseptinde devlet düzeyinde güvenliğin sağlanmasında askeri güçler önemli roller üstlenmişlerdir. Şimdi ise güvenliğin sağlanması açısından sorumluluk, çok boyutlu olarak dağılmıştır. Artık güvenlik, ulusal devletlerden uluslararası kuruluşları da içine alan “yukarı doğru” “upward”, ulusal devletlerden yerel ve bölgesel yönetimlere doğru aşağıya doğru “downward” ve ulusal devletlerden basın ve kamuoyuna, pazarlara, hükümet dışı kuruluşlara ve sivil toplum örgütlerine doğru yanlamasına “sideway” olmak üzere çok boyutlu olarak yayılmaktadır (Rothschild, 1995:55).

Yeni tehditlere karşılık güvenliğin kapsamının genişletilmesinin avantajları yanında dezavantajları da bulunmaktadır. Mesela güvenliğe dönük tehditlerin ve gerekli karşılıkların diplomasi, ekonomi, çevresel tedbirler gibi unsurları da içine alacak şekilde daha kapsamlı bir anlayışla değerlendirilmesi bir avantajdır. Bunun yanında devleti ve yurttaşları koruma amacıyla meşru güç kullanma, güç kullanma emri verme yetkisine sahip olan güvenlik teşkilatlarının, özellikle de toplumun askeri olmayan sivil alanlarında etkin olmaları halinde aşırı bir güç elde etmeleri dezavantajdır (Born vd., 2003:16). Özellikle, insani güvenliğe yönelik tehditlerin önlenmesi esnasında özgürlük ve güvenlik dengesinin sağlanmasında bu durum oldukça önemlidir. Temelde insani merkeze alan bir güvenlik anlayışının uygulanması esnasında, insanın en temel değeri olan yaşama hakkı ihlal edilebilmektedir. Bu gerçek bir paradokstur. Örneğin Libya’da muhaliflerini destekleme amaçlı Batılı devletlerin gerçekleştirdikleri silahlı müdahalede yüzlerce insan hayatını kaybetmiştir. Diğer yandan sosyal yaşamın tüm alanlarının güvenlik kavramı içerisinde analiz edilmesi anlayışı da bir

handikap olarak karşımıza çıkabilmektedir. Keza 11 Eylül sonrası ABD'nin aldığı terörü önleme tedbirleri neticesinde neredeyse sosyal yaşamın tüm alanlarına müdahale edilmiştir.

Güvenliğin derinleşmesi ve genişlemesi, temel olarak güvenlik tehditlerinin çoğalmasıyla doğru orantılı bir süreçtir. Bunun yanı sıra tehditlerin küresel bir şekilde ele alınmasının gerekliliği, tehditlerin teknolojik gelişim ve küreselleşme gibi etmenlerle daha yaygın bir hale gelmesidir. Bu bağlamda güvenlik-küreselleşme ve teknoloji ilişkisini irdelemek gerekmektedir. Küreselleşme ve teknolojinin ortaya çıkardığı akışkanlık ve sınırların geçirgenliği, bireye ve devlete yönelik tehditlerin dozunu da arttırabilmektedir. Bu bağlamda öncelikle gerek devlet güvenliğine gerekse birey güvenliğine yönelik tehdidin dozunu yükselten küreselleşme ve teknoloji kaynaklı tehditleri incelemek yerinde olacaktır.

3. KÜRESELLEŞME VE GÜVENLİK

Küreselleşme mal, hizmet, sermaye, insan kaynakları ve bilgi teknolojilerinin uluslararası ticaret ve yatırımlar vasıtasıyla dünya çapında serbestçe dolaşımı sonucunda ekonomik, sosyal, kültürel ve politik yönlerden farklı ulusların hükümetleri, kurumları ve insanları arasında etkileşim, bütünleşme ve dayanışmanın artması süreci olarak tanımlanabilir. Kısacası küreselleşme kaynakların ülkeler arasında serbestçe dolaşımının sağlanmasıdır (Aktel, 2003:56 vd.).

Günümüz dünyasında küreselleşmenin ana ivmesi, insanların sınırları daha hızla aşabilmesini sağlayan ulaşım ve enformasyon alanındaki gelişmeler ve ilerlemelerdir. Bu durum ekonomi, ulus-ötesi ve devlet dışı aktörlerin öneminin artmasına da bir etkidir (Aktel, 2003:56 vd; Aktel, 2001:193-202). Küresel etkileşim süreci, ülkeleri ve bölgeleri birbirine yaklaştırmakta, coğrafi ve işlevsel olarak bağlantılar ağı oluşturmaktadır (Aydınlı, 2003:38). Bunlara bağlı olarak küreselleşme süreci, dünyadaki güvenlik kavramını da değiştirmektedir (Bal, 2006a; Bal, 2006b:68). Bu süreç, bazı güvenlik tehditlerini azaltırken diğer taraftan birçok tehdidi de beraberinde getirmektedir (Aydınlı, 2003:39).

Küreselleşme ve güvenlik bağlamı açısından güç dağılımının yeniden biçimlendirilmesi çatışmaya yol açmaktadır. Küreselleşme, ulusal ve uluslararası düzeyde gücün yeniden biçimlendirilmesi, otorite alanlarının kayması ve yeni aktörlerin oluşması için yeni ortamlar üretmektedir (Aydınlı, 2003:43). Eylem alanlarını ulusal düzeyden uluslararası düzeye kaydıran, teknolojik ve enformatik imkanları azami oranda kullanan suç ve terör örgütleri ve dünya geneline yaygınlaşmış küresel terörizm, eskiye oranla daha fazla tehdit içerme riskine sahip olmuştur. Küreselleşmeyle birlikte terörizm, asimetrik bir tehdit haline gelmiştir (Bal, 2006:68). Bunlara bağlı olan tehdit algılamaları da güvenlik kavramının farklı düzlemlerde ele alınmasını beraberinde getirmiştir.

Küreselleşme, dünya politikasının ulusal ve uluslararası aktörleri için güvensizlik üreten sosyo-ekonomik dönüşüm olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, eşitsiz gelişme, küresel fakirlik ve yoksulların marjinalize olması çatışma yaratabilmektedir. Kontrolsüz ekonomik küreselleşme, gelişmekte olan ülke ekonomileri için yıkıcı olabilecek küresel krizlere de sebep olabilmektedir (Aydınlı, 2003:40-41). Küreselleşmenin getirdiği ülkeler ve topluluklar arası dengesiz ekonomik, siyasi ve toplumsal eşitsizlikler, küresel terörün nedenlerini oluşturmaktadır. Dünya geneline yayılmış olan küresel terör, günümüz dünyasında güvenlik ve yeni tehdit algılamalarının en başında gelen ve bu kavramları en fazla etkileyen tehdit alanlarından biri haline gelmiştir. Küresel terörün alt unsurları olan insan ticareti, göçmen kaçakçılığı, uyuşturucu ticareti ve kara parayla uğraşan suç örgütleri de yeni tehdit kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu tehditlerin ortaya koyduğu kaçınılmaz sonuç ise tehdit algılamasına göre yeni güvenlik kurumsallaşmalarının, stratejilerinin, yeni istihbarat anlayış ve yöntemlerinin ortaya çıkması (Bal, 2006b:70) ve güvenlik strateji ve istihbarat anlayışının değişime uğramasıdır. Dolayısıyla 2001 sonrasında başta ABD olmak üzere Batılı devletler, terörü ve örgütlü suçluluğu önlemek için istihbarat alanında, özellikle iletişimin denetlenmesi (telefon dinleme) ve elektronik gözetim alanlarında oldukça önemli değişiklikler yapmışlardır.

Bugün, küreselleşme nedeniyle ulusal devletlerin sınırlarıyla küresel toplumun sınırları arasında büyük bir geçirgenlik ve akışkanlık bulunmaktadır. Bu geçirgenlik insan hakları ihlallerinin sonuçları açısından da etkisini göstermektedir. Ulusal güvenliğini birey güvenliği üzerinde kurumsallaştırmayan ve inşa etmeyen devletler, uluslararası sistem açısından bir güvenliksizlik unsuru olarak ortaya çıkmaktadır. İç barışın bozulması neticesinde ortaya çıkan iç savaşlar, azınlık hakları ihlallerinden beslenen etnik çatışmalar, devletlerin dışarıya karşı saldırgan tutumları ve bütün bunların meydana getirdiği kitlesel göç dalgaları küresel barışı tehdit eden başat olgulardır. Dolayısıyla temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması konusunda, bireysel güvenlik ile ulusal güvenlik ve ulusal güvenlik ile de küresel güvenlik arasında pozitif zincirleme bir ilişki bulunmaktadır. Zira insan hakları sorunlarının çözümü, hem iç barışı getirmekte hem de küresel barış ve güvenliğe yardımcı olmakta ya da en azından çatışmaların doğma nedenlerini hafifletebilmektedir. Aksi halde, devletin egemenlik alanına veya iç sorununa diğer devlet ya da başka aktörlerin müdahil olmasına sebep olabilmektedir. Aslında bu durum, küreselleşmenin etkisiyle devletler arasındaki sınırların güvenlik açısından önemini kalmaması ve dünyanın herhangi bir yerindeki herhangi bir güvenlik sorununun tüm devletleri etkileyecek kadar küresel bir hale gelmesidir (Dağı, 2009). Günümüzde işsizlik, siyasi yozlaşma, ifade özgürlüğü ve kötü yaşam koşulları gibi pek çok sorun sonucunda Tunus'ta başlayan ve diğer Arap ülkelerine sirayet eden protestolar karşısında, insanların kendi devletleri tarafından şiddete maruz bırakılmalarının yanı sıra Batılı ülkelerin Libya'ya müdahalesi ve Suriye yönetiminin kendi halkına karşı saldırıları sonucu binlerce insanın ölmesi, ortaya çıkan göç olayları ve mülteci sorunu bu duruma verilebilecek en iyi örneklerden birkaçıdır.

4. TEKNOLOJİK GELİŞME VE TEHDİTLER

Ekonomik gelişim, serbest piyasa ekonomisinin yükselişi, artan teknolojik değişimler ve ilerlemeler, ulusal sınırların ötesinde insan, mal, hizmet ve sermayenin küresel pazar içinde serbest dolaşımı, bilginin akışkanlığı gibi unsurlar, uyuşturucudan kadın/çocuk ticaretine ve terörizme kadar her türlü yasadışı ticaret ve girişim için yeni fırsatlar doğurmakta ve örgütlü suçların, yerel ölçekten sınır ötesine ve küresel düzeye taşınmasına neden olmaktadır. Bu olgular aynı zamanda farklı ülkelerin ekonomik, sosyal, siyasal ve hukuki yapılarından faydalanarak çok yönlü suç şebekelerinin sayısının artmasına da zemin hazırlamıştır. Ülkelerin demokrasi ve sistem kaynaklı zayıflıkları ile ulaşılması daha kolay bir hale gelen iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve yayılması terörist örgütlerin amaçlarına erişimini kolaylaştırmıştır. Özellikle internetin kontrol edilmesindeki güçlükler, terörist örgütlerin amaçlarına erişimini daha kolay hale getirmiştir (Picotti, 2009:53).

Değişen ve gelişen teknolojinin etkisiyle günümüz dünyasında suç ve suçluluk kavramlarının da içeriği değişmektedir. Bu değişim ve gelişim, ülkeler arasındaki sınırları da zorlayan bir nitelik kazanarak terörizm, organize suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı, siber suçlar, insan kaçakçılığı gibi suç tiplerinin faillerinin amaçlarına ulaşmalarında büyük kolaylık sağlamakta ve bu durum devletlerin ve bireylerin güvenliğini daha büyük ölçekte tehdit etmektedir. Dolayısıyla günümüz küresel dönemde, eskiye göre daha donanımlı olan bireyler ve küçük gruplar, büyük tehditler oluşturabilme yeteneğine sahip olmuşlardır. Bunun en belirgin örneğini şüphesiz 11 Eylül saldırıları oluşturmaktadır (Bal, 2006b:68).

Özellikle suç örgütlerinin uluslararası bir şekilde suç işleme girişimleri ve bunları gerçekleştirme kapasiteleri, teknolojiden yararlanma imkanlarına paralellik göstermektedir. İstihbarat güçlerinin yetkilerinin artırılması ise istihbarat elde etmeyi kolaylaştırıcı araçların ve yetkilerin genişletilmesi yönünde cereyan etmiştir. Batılı devletler terör ve örgütlü suçlulukla daha etkin mücadele edebilmek için önleme amaçlı iletişimin denetlenmesi, elektronik gözetim yetkileri ve siber suçlarla ilgili düzenlemeleri revize etmişlerdir. Çünkü suç ve terör örgütleri teknolojinin imkanlarından azami ölçüde faydalanarak eylemlerini gerçekleştirme gayretindeyken devletlerin de kamu düzenini sağlama faaliyetlerini aynı düzlem üzerinden gerçekleştirme çabası içerisinde olmaları, temelde, güvenlik anlayışının toplumun tüm alanlarına sirayet etmesine sebep olmaktadır. Yani devletin birey için bırakması gereken zorunlu alanlar da ihlal edilebilmektedir.

5. BİREY GÜVENLİĞİNE YÖNELİK TEHDİTLER

Bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edebilecek en önemli unsurlardan biri, devlet daha doğrusu devlet güçleridir. Bireylerin hakları, bizzat devlet adına iç güvenliği sağlamakla görevli kolluk güçleri ve diğer kamu görevlileri tarafından ihlal edilebilir. Bu durumda hak ve özgürlükleri güvence altına almak ve korumakla yükümlü olan devlet tarafından hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi söz konusu olmaktadır. Birey ile devlet karşı karşıya geldiği bir alanda, güçler arasında bir eşitsizlik oluşmaktadır. Bu durumda bireyin daha fazla ihlalle karşılaşmaması, hatta en temel haklarının yok edilmemesi için bireyin devlet karşısında korunması zorunluluk arz etmektedir. Kişinin özel hayatına ya da haberleşme hürriyetine devletten gelebilecek ihlaller bireylerden gelebilecek ihlaller kadar ciddi sorunlar doğurabilecek niteliktedir (Özbudun, 1977:267; Doğru, 2009:1). Devlet temel hak ve özgürlükleri tehdit etme potansiyeli en fazla olan bir örgütlü güçtür (Dağı, 2009).

Diğer taraftan, devletlere yönelik tehditler aslında dolaylı olarak bireyi de etkilemektedir. Bu küresel tehditler, belirli bir toprak parçası üzerinde yaşayan topluluk ya da bireyleri soyut bir varlık olan devletten daha fazla etkileme potansiyeline sahiptir. Bu durum terörle mücadelenin dolaylı etkisi olarak da karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, herhangi bir bölgede ortaya çıkan salgın hastalık veya doğal felaket sebebiyle bireyin seyahat özgürlüğü kamu otoritesi tarafından engellenebilmekte ya da herhangi bir terör örgütünün eylemlerini önleme faaliyetleri yapılırken masum olan insanların da haklarının ihlal edilmesi söz konusu olabilmektedir. Özellikle suçluluk ve terörizmin ve diğer yeni tehditlerin önlenmesi esnasında bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin kamu çıkarlarına feda edilmemesi gerekmektedir. Hızlı küreselleşme olgusunun ülkelerarası sınırları aşındırarak toplumlar arası yakınlaşmayı sağlamasına karşın yerelde etnik kimliklerin ayrışmasını ve toprak/coğrafi bazda gittikçe atomize olmayı kolaylaştıran bir küresel yapılanma süreci içinde ortaya çıkaracağı muhtemel çatışmalar, devlet gücünün bireyin çoğu özgürlüğüne ve toplumun çeşitli inisiyatif alanlarına tehdidini de kolaylaştıracaktır. Ayrıca, dünya kaynaklarının sorumsuz ve hızlı bir şekilde tüketilmesiyle sonuçlanacak çevresel bozulmaların ve kıtalar/ülkeler arası ekonomik eşitsizliklerin doğuracağı rekabetin türevleri, yoksulluk sonucu marjinalize olan kesimlerin çatışmaları, kamu gücünün bireyin ve toplumun otonom alanlarına tehdidinin farklı meşruiyet zeminlerini oluşturacaktır.

Nihayetinde küreselleşme olgusu ve teknolojik değişim ve gelişim, tehdit türlerini ve uluslararası ve devletler düzeyinde bu tehditlere tepki verme niteliğini de değiştirmektedir. Örneğin son yıllarda mobil telefonunun ya da buna benzer iletişim araçlarının yaygınlaşması ve teknik olarak daha kullanılabilir bir yapıda olması nedeniyle suç işlemek isteyenler tarafından etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bu durumda da suçluluğun önlenmesi amacıyla istihbarat örgütleri ve kolluk güçleri tarafından suç işlemek isteyen kişilerin kullandığı iletişim araçlarına bazı hallerde müdahale edilebilmesini gerektirmektedir. Fakat kamu otoriteleri, yeni tehditlerle mücadele ederken daha doğrusu tehditleri önlerken bireyin temel hak ve özgürlüklerine, bireyin otonom alanlarına özellikle iletişim özgürlüğüne azami oranda riayet etme yükümlülüğü altındadırlar. Kolluk güçleri, bu tehditlerle mücadele ederken kamu çıkarları ya da devletin çıkarları karşısında bireyin

temel hak ve özgürlüklerini feda etmemelidirler. İnsan hakları doktrini açısından demokratik düzenin insan hakları ruhuna uygun işleyişi ancak bu şekilde sağlanabilecektir.

6. TEHDİTLERİN SINIFLANDIRILMASI

Uluslararası sistemde birçok tehdit Soğuk Savaş sonrası değişen güvenlik algulamalarının en önemli konuları ve sorunları haline gelmiştir. Buna bağlı olarak da yeni küresel dönemin yeni tehditleri olarak güvenlik gündeminde yerlerini almışlardır.

Soğuk Savaş döneminde var olan ancak devletlerin sert güvenlik yaklaşımını öncüllemeleri nedeniyle gündemde olmayan, savunma ve askeri odaklı olan ya da askeri olmayan birçok sorun toplumsal ve uluslararası alanda yeni tehdit algulamaları içerisinde dahil olmuştur. Bu yükselen sorunlar toplumların ve devletlerin güvenlik kavramlarının anlamını ve tehdit algulamalarının açısını genişletmiş ve değiştirmiştir. Önceleri topraklarını genişletmek isteyen bir devlet, diğer devletler tarafından tehdit unsuru olarak algılanırken günümüzde teröre destek veren, çevre kirliliğini artıran, silahsızlanma koşullarına uymayan ya da nükleer silahlardan arınmayan devletler tehdit unsuru olarak görülmektedir (Dedeoğlu, 2003:14; Fluri, 2005:13).

Yukarıda değinilen bireye ve devlete yönelik tehditleri belli bir tasnife tabi tutabiliriz. Askeri olan ya da olmayan tehditleri siyasi, ekonomik, çevresel ve toplumsal tehditler olarak dört grupta sınıflandırabiliriz. Bunlardan ilki siyasi tehditlerdir. Demokratik ve siyasi sistemlerdeki değişim ve iç siyasi istikrarsızlık, çöken devletler, terörizm, siber terör ve insan hakları ihlalleri, etnik ve dini izolasyon, ırkçılık ve fanatik milliyetçilik akımları, ülke içi şiddet siyasi tehditler içerisinde sayılabilir. İkincisi ekonomik tehditlerdir. Yoksulluk, zengin ve yoksul ülkeler arasındaki uçurumun büyümesi, uluslararası mali durgunluk, ekonomik açıdan güçlü veya istikrarsız bir komşu devletin yaratacağı etkiler, ekonomiyi sabote eden yasa dışı ticaret, iktisadi hizişmeler, kara para aklama, pazar ekonomisine yönelik küresel eğilim ve ulus devletin gücünün bu hedefler için azaltılmasının ortaya çıkarabileceği potansiyel çatışmalar ve uyuşmazlıklar, bölgesel rekabet ve az gelişmiş ülkelerin ekonomilerini sabote edici ve istikrarını bozucu girişimler ve az gelişmiş ülkelerin sosyal politika uygulamalarının yetersizliği sonucu ortaya çıkabilecek toplumsal patlamalar ise ekonomik tehditler olarak kabul edilmektedir. Üçüncü tehdit grubunu çevresel tehditler oluşturmaktadır. Nükleer felaketler, küresel ekolojik değişimler, toprak ve su kirlenmesi, gıda ve diğer kaynakların yetersizliği, dünya kaynaklarının hızlı tüketilmesi, açlık, hava kirliliği, temiz su kaynaklarının kıtlığı, çevresel ve ekolojik bozulma gibi felaketler çevresel ya da insan kaynaklı tehditler olarak nitelendirilmektedir. Nihayet dördüncü tehdit olarak toplumsal tehditler gösterilmektedir. Azınlık/çoğunluk çatışmaları, etnik ve dini mezhebe bağlı çatışmalar, aşırı nüfus, örgütlü suçlar, uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı, denetlenemeyen kitlesel göçler, bulaşıcı hastalıklar, kitlesel göç ve mülteci sorunları, kitle imha silahlarının yaygınlaşması² toplumsal tehditler olarak sayılmaktadır (Born vd, 2003: 16; Koçer, 2005: 289).

Son tahlilde, küreselleşme ve diğer etkenler sonucunda ortaya çıkan ve yukarıda bahsedilen askeri olmayan siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel yeni güvenlik tehditleri artık salt askeri tedbirlerle ve tek bir devletin çözebileceği sorunlar olmaktan çıkmıştır. Bu tehditler, ticaret ve dolaşımın her türünün küreselleşmesi ile daha da uluslararası bir hale gelmektedir. Bu etkenler tehdit sürecini kolaylaştırmaktadır. Artık bu tehditler tek bir devletin üstesinden gelebileceği fenomenler olmayıp küresel çözümler gerektirmektedir (Marchesin, 2003: 423). Bu anlamda güvenlik, artık bütünlük ve işbirliğine ihtiyaç duyan bir yapılanmayı gerektirmektedir. Keza sayılan problemler küreseldir, alınacak önlemler de insani ve küresel düzeyde olması zorunluluk arz etmektedir (Ergil, 2001: 122-123).

7. İNSANİ GÜVENLİK YAKLAŞIMI

Yukarıda değinildiği gibi Soğuk Savaş sonrası dönemde, küreselleşme sürecinin ve diğer faktörlerin etkisiyle tehdit algulamaları çeşitlenmiştir. Bu bağlamda güvenliğin kapsamının “genişleme” ve “derinleşme” süreci başlamıştır. Soğuk Savaş döneminde tehdit algılamasına ve o dönemin askeri tehditler nedeniyle göz ardı edilen sosyo-ekonomik konuları, bugün askeri-güvenlik sorunlarına oranla daha baskın hale gelmiştir.

Temel olarak insani güvenlik anlayışı, devletlerin dışa dönük askeri tehditleri üzerine ve herhangi bir başka devletten gelen saldırı ya da toprak kazanımı çabasına karşılık verme üzerine kurulu askeri güç odaklı ve savunma güdüsüne dayalı olan klasik güvenlik anlayışını tamamlayan çok boyutlu bir yeni güvenlik yaklaşımıdır. Bu yeni güvenlik yaklaşımı, yukarıda tasnif edilen siyasi, ekonomik, çevresel ve toplumsal tehditleri içeren ve çok boyutlu olarak insanın refahını, mutluluğunu

² Her ne kadar askeri olmayan tehditler önem kazanmış olsa da, dünya askeri harcamalarına bakıldığında devletlerin halen ciddi rakamsal boyutlarda askeri harcama yaptıkları görülmekte ve bu harcamalar her yıl artmaktadır. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (Stockholm International Peace Research Institute – SIPRI)'ne göre, 2009'da küresel askeri harcamaların 1.531 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. 2008'e göre yüzde 5.9 arttığı ve 2000 yılından bu yana yüzde 49'luk bir artış gözlemlenmiştir. Ayrıca, 2009 yılı askeri harcamaları global gayri safi yurt içi hasılanın yüzde 2,7'sini oluşturmaktadır. SIPRI Raporuna göre, en çok askeri harcamaları olan ülkeler ise şunlardır; ABD, (607 milyar dolar), Çin (100 milyar dolar), Fransa (63,9 milyar dolar) İngiltere 58,3 milyar dolar), Rusya (53,3 milyar dolar), Almanya (45,6 milyar dolar), Japonya (51 milyar dolar) İtalya (35,8 milyar dolar). Geniş bilgi için bkz. (Perlo-Freeman, Ismail ve Solmiranos, 2010:177, 203).

ve onurunu sabote eden tehditleri karşılamayı kapsamaktadır (Aldis ve Herd, 2004:171; Born vd, 2003: 16; Koçer, 2005: 289).

1990'ların sonunda birbirine geçmiş iki baskın olgunun – ekonomik gelişme ve askeri güvenlik çabaları – başarısızlığa uğradığı kabul edilmektedir. Soğuk Savaş sonrası küreselleşme etiketli teknolojik ve politik değişikliklerin, gelişimin farklı bileşenlerinin ve değişim modellerinin düzensiz tanımlanmaları sonucu ortaya çıkan kavram kargaşası içinde yeni bir ekonomik gelişim ve güvenlik konsepti oluşturulmaya çalışılmıştır. 20. yüzyılın sonunda ortaya çıkan Soğuk Savaşın sona ermesi, küreselleşme, güvenlik paradigma kayması, filizlenen etnik çatışmalar ve sosyo-ekonomik kalkınma sorunları gibi bir dizi faktör insani güvenlik kavramının ortaya çıkmasını kolaylaştırmıştır. Soğuk Savaş sonrasında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından genel paradigması “korku ve yoksulluğun olmaması” ya da “korku ve ihtiyaçtan özgür olmak” olarak şeklinde özetlenen³ insani güvenlik yaklaşımı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından biçimlendirilmiştir. Sonrasında insani güvenlik dış politika tartışmaları alanına hızlı bir şekilde taşınmış ve özellikle güvenlik ve kalkınma alanlarında akademisyenler tarafından çalışılmaya başlanmış ve uluslararası ilişkilerde anahtar bir kavram haline gelmiştir. Ancak güvenlik ve gelişim alanları arasındaki eklemli bağlantıya ve insani güvenliğin kavramsal çerçevesinin oluşturulması için yapılan onca tanımlama çalışmalarına rağmen hala insani güvenliğin alanının belirsiz olduğu düşünülmektedir (King ve Murray, 2001:585). İnsani güvenlik çok geniş ve kapsayıcı olması nedeniyle, kavramı tanımlama çabaları, sınırları esnek ve çok geniş bir alanı belirleme güclüğü ile karşı karşıya bulunmaktadır (Aras ve Toktaş, 2008:21).

Yukarıda değinildiği gibi Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, İnsani Gelişim Raporu'yla (1994) insani güvenlik kavramının temel anlayışında “freedom from fear and freedom from wants” olarak özetlenen iki önemli ilke oluşturuldu. Özellikle, “freedom from wants”, şiddet çatışmalarından daha fazla insani etkileyen doğal felaketler, salgın hastalıklar ve kıtlıkla ilgili olarak sürdürülebilir bir gelişim üzerine odaklanan ve insan ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan bütünsel bir yaklaşımı savunan geniş bir çözüm önerisidir. Devletin destekleme kapasite eksikliği, yoksulluk ve eşitsizliğin diğer türlerinden kaynaklanan şiddet çatışmalarına karşı bireylerin korunması anlamına gelen “freedom from fear” ise, barışın inşası, çatışmaların önlenmesi ve çözümü, tehlike durumunda acil yardım gibi çözümleri teşvik etmektedir. İnsani Gelişim Raporu (1994) başlangıçta bu iki değeri, kişi özgürlüklerinin pratik değerlerinin gelişimini desteklemek ve biçimlendirmek amacıyla ana referansları belirleyerek insani güvenliğin kavramsal modelini detaylandırdı. Aşağıda daha geniş bir şekilde bahsedeceğimiz siyasal, ekonomik, toplumsal ve çevresel güvenlik bahsedilen referanslardan birkaçıdır (Kış, 2010:255).

2003 yılında insani güvenliğin ikinci boyutu oluşturuldu. Hukukun üstünlüğü ve demokrasinin teşvik edilmesi gerekliliği üzerinde çalışılarak “kendi adına hareket etme özgürlüğü” “freedom to act on their own behalf” ilkesi oluşturuldu. İkinci ilkenin bir uyarlaması olan “onurlu yaşama özgürlüğü” “freedom to live in dignity” insani güvenlik kavramına 2005 yılında üçüncü bir boyut kazandırdı. İnsani güvenlik kavramının önceki üç referansı üzerine inşa edilen dördüncü ayağı ise “tehlike etkisinden uzak olma” “the freedom from hazard impact”dır.⁴ 2009 yılında oluşturulan dördüncü amaç ise afet ve tehlikelere karşı mücadelenin tercümesi olan, toplulukların insan kaynaklı ya da doğal tehlikelere maruz kalması durumunda önleme ve müdahale araçlarının geliştirilmesini ya da önleme ve müdahale açıklarını azaltmayı hedeflemektedir. Temel olarak insani güvenlik temel özgürlükleri koruma anlamına gelmektedir. Özellikle, onurun korunması, yaşamsal kaynaklara ulaşım ve bunların sürdürülmesini sağlayabilecek siyasal, sosyal, çevresel, ekonomik, askeri ve kültürel sistemlerin kurulması, insanın gücünü ve isteğini geliştirecek süreçlere başvurularak kritik durumlarda ve nispeten yaygın tehditlerin oluşması halinde bireylerin korunmasıdır. Ayrıca insani güvenlik, bireyin toplum yaşamına aktif katılımını içeren, insan onurunun sağlanması ve temel ihtiyaçların karşılanmasını, insani güvenliğin temel koşulu olarak tanımlar (Kış, 2010:255-256).

İnsani güvenlik, toprak tabanlı ve askeri güvenlik şeklinde tezahür eden savunma kaynaklı bir kavram değildir. Bireylerin evrensel arzusu olarak kabul edilen onurunu, kendini koruma ve geliştirme gibi değerleri birbiriyle bütünleştirici bir kavramdır. İnsani güvenlik, insanların bireysel olarak güvenliklerinin olmadığı yani savaş, şiddet ve güvenliği tehdit edici diğer olgu ve parametrelerin var olduğu bir dünyada bireyin de güvende olamayacağı varsayımından hareket etmektedir. Bu kavram, birey güvenliğine yönelik tehditlerden bireyi koruma amacıyla ulusal ve küresel düzeyde koruyucu ve önleyici tedbirlerin artırılması olarak anlaşılmaktadır (Bhattacharjee, 2007:1-25).

Temel olarak insani güvenlik, güvensizliğin askeri olmayan kaynaklarına odaklanmaktadır. Yani uzun dönemde devletlerin çöküşüne neden olan ve bireyleri kalıcı tehditlere maruz bırakan güvensizliğin askeri olmayan kaynaklarına odaklanmaktadır.

³ Birleşmiş Milletlere göre bu yeni güvenlik yaklaşımı temelde iki boyutludur. İlki, baskı, açlık ve hastalık gibi kronik tehditlerden korunma; ikincisi ise insanın günlük yaşamında – evinde, işinde, toplum içinde – ani ve ciddi fiziksel yaralanmalardan uzak kalmayı sağlayacak fiziksel bütünlüğün korunmasıdır. (McDonald, 2002:279; Paris, 2001:90; “Korkunun olmaması” ya da “korkusuzluk” (freedom from fear) kavramı, bireylerin vatandaş oldukları devlet tarafından kendilerine karşı suç işlenmesinden korunmasıdır. İnsani güvenliğin bu ilk bileşeni, genel olarak “bireysel güvenliğe karşı tehdidin sorunu ve kaynağı olarak devleti gören”, insan hakları geleneği ile ilişkilidir. İkinci bileşen olan “yoksulluğun olmaması” (freedom from want), kavramı ise çatışmalar, açlık, temiz su kaynakları kıtlığı, dünya nüfusunun artması, doğal kaynakların tüketilmesi ve çevresel krizler gibi tehditleri kapsamaktadır. İnsani güvenliğe göre, bireylerin bu tip tehditlerden uzak kalmasının sağlanması ve devletlerin sadece vatandaşlarına yönelik askeri saldırılara karşı bireylerini koruması ve bireysel haklara saygı duyması yeterli değildir. Aslında devletler tarafından vatandaşlarına yönelik yapılan pozitif eylemler, bu tip güvenlik tehditlerinin azaltılması için gereklidir. (Spijkers, 2007:10-14).

⁴ 2009'da Hans Günter Brauch tarafından koordine edilen bir grup bilim adamının hazırladığı “Küresel Çevre Değişimiyle Yüzleşmek: Çevre, İnsan, Enerji, Gıda, Sağlık ve Su Güvenliği Kavramları” “Facing Global Environmental Change: Environmental, Human, Energy, Food, Health and Water Security Concepts” adlı raporla insani güvenliğin dördüncü ayağı eklenmiştir.

Aynı zamanda devlet merkezli güvenlikten insan merkezli güvenliğe doğru bir paradigma kayması olarak kabul edilmektedir. İnsani güvenlik, insanların yaşamsal özgürlüklerinin genişletilmesi ve korunması ile ilgili bir yaklaşımdır. 21. yüzyılda güvenlikle ilgili yükümlülükleri yerine getirmeyen hatta kendi vatandaşlarının güvenliğini bile tehlikeye düşüren bazı devletler nedeniyle güvenlik anlayışında bir kayma ve değişimdir. İnsanın kendini gerçekleştirme ve insan özgürlüklerini genişletme şeklindeki tüm insanların yaşamlarının ana çekirdeğinin/temel özünün korunması olarak tanımlanmaktadır (Axworthy, 2004:348; Alkire, 2004:360; Nuruzzaman, 2006:286-287,291).

BM İnsani Güvenlik Komisyonu, insani güvenliğin anlamını, yaşamın özü olan temel özgürlükleri korunması olarak belirtmektedir. Bu korumanın anlamı ise insanları şiddet dozu yüksek tehlike ve yaygın tehditlerden korumaktır. İnsanların onur ve geçinim gibi yaşamsal yapı taşlarını insanlara vermekle birlikte insanlara en uygun politik, sosyal, çevresel, ekonomik, askeri ve kültürel sistemleri yaratmaktır (Commission on Human Security, 2003:4). İnsani güvenlik, güvenlik anlayışındaki kaymayı küresel bir çapta değerlendirilirken bireyi ana unsur haline getirmektedir.

İnsani güvenlik paradigması, devletin güvenliği ve bağımsızlığından ziyade doğrudan insanların geçimini sağlama hakkı, yaşama hakkı, onurunu ve emniyetini sağlama hakkı olarak tamamen insan üzerine odaklanmaktadır. İnsani güvenlik, güvenlik, temel haklar ve gelişim gibi birbirlerini karşılıklı olarak destekleme amacı olan olguları anlatmakta ve bireylerin geliştirilmesi kadar onların korunmasına da odaklanmaktadır (Edwards, 2009:763-807; Edwards ve Ferstman, 2009:3-46; Mgbeoji, 2006: 855-869; Spijkers, 2007:10-14; Cassel, 2008; Benedek, 2004:176; Thomas ve Tow, 2002:177-192). Kısacası insani güvenlik, Soğuk Savaş döneminde ihmal edilen ve başarısız alanlarda etkili olma gayretidir.

Aynı zamanda insani güvenlik, bireyin yaşam kalitesi üzerine de odaklanmaktadır (Thakur, 1997:53; Thakur, 2004:347). Kavram, devlet düzeyinde güvenlik endişesinden ziyade bireyin refahını ve mutluluğunu öneren parametrelere kadar uzanmaktadır (Maclean, 2010:53). Bununla birlikte kavram, bireyin yaşam kalitesinde herhangi bir düşüş yaratacak değişimlerden korunmasını da içermektedir (Suhrke, 1999:265-276). İnsani güvenlik, bireye gerekli ve sunulması zorunlu olan değerlerde bir değişim olarak kabul edilmektedir (Porter, 1995:56-59). Diğer taraftan, insani güvenlik uluslararası bağlamda normatif bir değişimdir. İnsani güvenlik yaklaşımına atfedilen bu normatif değişim, güvenliğin geleneksel konsepti ve uygulanmasındaki orantısızlığı – tehditleri çözmedeki yetersizliği – gidermeyi amaçlayan bir değişimdir (Newman, 2001:244).

İnsani güvenlik, bireyin yaşam kalitesine bir tehdidin varlığı durumunda, güvenliğin sağlanması amacıyla ilgili olup bireyin merkeze alınmasını içermektedir (McDonald, 2002:279). Bu yaklaşımın temelini, salt askeri tehditlere karşı hazırlıklı olmayı içeren “devlet - merkezli güvenlik” anlayışından terör, ekonomik eşitsizlikler, insan hakları ihlalleri, çevre kirliliği, etnik ve dinsel anlaşmazlıklar, uluslararası uyuşturucu silah ve insan kaçakçılığı gibi tehlikeleri de hesaba katan “insan - merkezli güvenlik” anlayışına geçilerek (Alpay, 2008:8) yeni güvenlik politikalarının üretim merkezine bireyin konulması ya da bireyin odak haline getirilmesidir. İnsani güvenlik silahlarla ya da ülkenin fiziksel sınırlarının savunması ile ilgili bir konu değildir, insani güvenlik insan yaşamı ve onuru ile ilgili bir konudur.

İnsani güvenlik kavramı, küresel ve ulusal boyutta tansiyon, çatışma ve gerginlikler için doğal bir settir. İnsani güvenlik paradigması, bireysellik ve evrensellik, bireysel özgürlük ve kamu güvenliği, bireysel haklar ile kolektif haklar gibi zıtlıkları kapsayan insan merkezli bir yaklaşımdır. Bireysel özgürlükler ile devlet otoritesini dikkate alan ve her iki olguyu zıt çizgilerde yarıştırmayan bir yaklaşım, özgürlük ve güvenlik dengesini de sağlamış bir yaklaşımdır (Dorn, 2011).

Bu bağlamda insani güvenliğin, zıtlıkları uyumlaştıran, bireylerin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal gelişimini çok yönlü destekleme eğilimi taşıyan araçları kutsallaştıran ve koruyan, bireylere yönelik her türlü tehdidi barışçıl formüllerle çözen, insan onuru ve gelişimi için diyalog ve işbirliği gibi araçları kullanarak sosyal refahı ve bütünlüğü gerçekleştirmeyi amaçlayan, çeşitli dönemlerde devlet ve birey arasındaki mesafeyi belirleyen özgürlük/güvenlik ikilemine birey özgürlüğü ve kamu düzeni bütünlüğü içerisinde senkronize bir çözüm üretmeyi amaçlayan bir yeni bir bakış açısı olduğunu söyleyebiliriz. Gerçekten de, azınlıklarla ilgili bir sorunun çözümünde, azınlıkları daha da ötekileştiren değil aksine onları merkeze alan bir çözüm üretme yeteneği insani güvenlik yaklaşımına uygun bir bakış açısıdır. Yine terörizmin kaynağındaki problemlerin tartışılması ve çözüm önerilerinin üretilebilmesi yine işbirliği ve diyalog eğiliminin gelişmesi ile mümkün olabilir. Küresel teröre karşılık çözüm üretilebilmesi yine küresel bir işbirliğiyle mümkün olabilecektir. Ayrıca ekonomik sorunlardan çevresel sorunlara, toplumsal sorunlardan siyasal sorunlara kadar birçok alanda iç ve dış çatışmalara kaynaklık eden sorunlar ortak bir aklın oluşturulmasıyla çözülebilecektir. Bu ise bireylerden devletlere ve devlet dışı örgütlere kadar uzanan geniş bir işbirliği süreci ile mümkün olacaktır. Aslında bu küresel işbirliği, insani güvenliğe tehditlerin çözümünde esaslı unsurlardan biridir diyebiliriz. Gıda güvenliğinden siyasal güvenliğe, çevre güvenliğinden ekonomik güvenliğe kadar bir dizi sorunu çözmeyi üstlenen ve bu alanlardaki güvenlik ihtiyacını gidermeye çalışan yeni güvenlik hamlesi, işbirliği, diyalog, tahammül sınırlarının genişletilmesi ve küresel toplumun tüm sosyal ve siyasal unsurlarının demokratize edilmesiyle oluşturulacak yeni bir denklemin adıdır.

İnsani güvenliğin dört temel özelliğinden bahsedilmektedir. İlki, dünyanın her yerinde yaşayan insanlarla ilgili evrensel bir olgu olmakla birlikte topyekun bir refah artırma projesidir. Dünyanın her yerindeki yoksul ya da zengin insanlarla ilgilidir. İnsan hakları ihlalleri, işsizlik, uyuşturucu, suçluluk ve çevre kirliliği gibi tüm insanlık için ortak olan birçok tehdit bulunmaktadır. Bu tehditlerin yoğunluğu dünyanın farklı bölgelerinde farklı şekillerde görülmektedir. Ancak insani güvenliğe yönelik bu tehditler gittikçe büyümektedir. İkincisi, insan-merkezli güvenlik bileşenlerinin birbirine bağlantılı bir özellik göstermesidir. Dünyanın herhangi bir yerinde insanların güvenliği tehlikeye girdiğinde tüm insanların etkilenmesi

olasıdır. Açlık, salgın hastalıklar, çevre kirliliği, uyuşturucu kaçakçılığı, terörizm, etnik anlaşmazlıklar ve toplumsal çözülme gibi olaylar artık ulusal sınırlarla sınırlı değildir. Bu tip olayların sonuçları dünyayı etkileyebilecek kapasitededir. Üçüncüsü, birey güvenliğinin erken önleme yoluyla daha kolay sağlanabilmesidir. Erken önleme yoluyla insani güvenliği sağlamak daha sonra önlemekten daha kolaydır ve daha az maliyetlidir. Sonuncusu ise günümüzdeki anlamına daha uygun olan güvenliğin amacının devletlerden insanlara doğru değişmesi ya da kaymasıdır. Başka bir ifadeyle, genel güvenliğin ve insan güvenliğinin sürdürülebilirliğinin insan gelişimi üzerine odaklanmasıdır. Bu ise insanların nasıl bir toplum içinde yaşamak istedikleriyle, tercihlerini serbestçe yapabilmeleriyle ve sosyal ve ekonomik imkanlarını kullanıp kullanmadıkları ile ilgili bir yaklaşımdır (United Nations Development Program, 1994:23-25; Notions of Security, 2007:41).

Diğer taraftan Birleşmiş Milletler hazırladığı raporda insani güvenliğin unsurlarını ya da diğer bir deyişle insani güvenliğe yönelik tehditleri yedi kategoride belirlemiştir. Bunlar;

i) Ekonomik güvenliğe yönelik tehditler; kamu tarafından finanse edilen iş güvenlik ağlarının yokluğu, güvencesiz istihdam, üretken ve iyi kazançlı istihdam eksikliği gibi,

ii) Gıda güvenliğine yönelik tehditler; yiyecek ve temiz su kaynaklarına ulaşım eksikliği vb.,

iii) Sağlık güvenliğine yönelik tehditler; bulaşıcı hastalıklar, kanser gibi hastalıklar, temiz su eksikliği, hava kirliliği ve sağlık kuruluşlarına ulaşım eksikliği vb.,

iv) Çevresel güvenliğe yönelik tehditler; temiz su kaynaklarının azalması, tarıma uygun topraklarda azalma, çevre kirliliği, çevrenin tahrip edilmesi ve kaynakların azaltılması, ormanların azalması, çölleşme, hava kirliliği ve doğal afetler gibi tehlikeler,

v) Kişisel güvenliğe yönelik tehditler; intihar, uyuşturucu kullanımı, kadın ve çocuklara şiddet, saldırı, işkence gibi tehditler,

vi) Toplum güvenliğine yönelik tehditler; ailelerin parçalanması, geleneksel dillerin ve kültürlerin yok olması, etnik ayrımcılık ve çekişme, soykırım ve etnik temizlik gibi tehditler,

vii) Siyasal güvenliğe yönelik tehditler; devlet ve hükümetlerin siyasal baskıları, sistematik insan hakları ihlalleri, toplumun militarize olması/edilmesi olarak sıralanmaktadır (Paris, 2001:90; United Nations Development Program, 1994:24-33; Bajpai, 2000:15-16; Gough, 2001:146; Ergil, 2001:119-120; Mcdonald, 2002:279).

Ayrıca adı geçen raporda ulusal sınırları aşarak küresel ve sınır ötesi tehditler altı alanda gruplandırılmıştır. İlki, uluslararası göç, çevresel bozulma, küresel yoksullukla yakından ilgili olan ve yenilenmeyen kaynaklar üzerindeki baskısını gittikçe artıran kontrolsüz nüfus artışıdır. İkincisi, gelişmekte olan dünyada çevresel bozulma, yoksulluk, sanayileşmiş ülkelerde aşırı üretim ve aşırı tüketimin yol açtığı giderek artan gelir eşitsizliğine neden olan ekonomik fırsat eşitsizliğidir. Üçüncüsü işsizliğin ve gelişmiş ülkelerin politikalarının uluslararası göçmen akışına ve mülteci akımına katkıda bulunmasıyla ortaya çıkan ve artan nüfusun bir türevi olan uluslararası göçtür. Dördüncüsü, asit yağmurları, küresel ısınma, azalan biyolojik çeşitlilik, sulak alanların yok edilmesi, tropik ormanların ve ılıman iklim ormanlarının azalması gibi çevresel bozulmanın çeşitli şekilleridir. Beşincisi, küresel bir sanayi haline gelen uyuşturucu kaçakçılığıdır. Sonuncusu ise, uluslararası terörizmdir (United Nations Development Program, 1994: 34-37; Bajpai, 2000:16).

İnsani güvenlik ile ilgili akademik alanda yapılan çalışmaların çoğunda insani güvenliğe yönelik tehditler, BM'nin yaptığı sınıflandırmaya benzer biçimde ya da onun revizyonu şeklindedir (Nef, 1999:25; Reed ve Tehranian, 1999:39,47; Thomas, 1999:3; Bedeski, 2000; Dalby, 2002:5; King ve Murray, 2001:589).

Sonuç olarak insani güvenlik anlayışı, aslında, devletin güvenliğinin geri plana itilmesi anlamına gelmemektedir. Çoğunlukla, eskinin askeri tehditlere karşı hazırlıklı olmaya öncelik veren askeri-odaklı güvenlik anlayışı yerine, ekonomik, siyasi, toplumsal, çevresel ya da insan kaynaklı tehditlere öncelik veren insan merkezli bir yeni güvenlik yaklaşımıdır. İnsan-merkezli güvenlik anlayış ve uygulamalarının odağına bireyin gereksinimlerinin alınması ve bireyin düzenli, tutarlı ve kestirilebilir bir dünyada yaşama isteğinin karşılanmasını hedefleyen topyekûn bir yenilenme girişimidir (Bilgin, 2008:49-50, 60; Bilgin, 2010:79).

8. İNSANİ GÜVENLİK AÇISINDAN TERÖRLE MÜCADELE PARADOKSU

Devletlerin, insani güvenliğe tehditlerden biri olan uluslararası terörizmle mücadele esnasında insanın onuru ve mutluluğunun gözetilmesi evrensel bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, insanın sırf insan olmasından kaynaklanan ve zorlu mücadeleler sonrasında bireyin devlet karşısında elde ettiği tarihi kazanımlarının güvence altına alındığı temel hak ve hürriyetlerin korunmasından kaynaklanmaktadır. Bu koruma yükümlülüğü de devletlerin terörle mücadelede bazı olguları göz önünde tutmalarını zorunlu kılmaktadır.

İlk olarak belirtmek gerekir ki devletler, özellikle korku ve tehdit dönemlerini, güvenliği sağlamaya yönelik kanunları yürürlüğe koyabilecekleri fırsat dönemleri olarak görme eğilimindedirler. Devletler, terörizme reaksiyon gösterirken ve kendilerini korumak isterken birçok özgürlüğe de zarar verebilmektedir. Özellikle kriz ve korku dönemlerinde devletlerin ilk önceliğinin vatandaşlarının güvenliğini sağlamak olması daha rasyonel bir tutum olarak görülmektedir. Ancak, insan

hakları gözlemcileri, olağanüstü durumlarda devletler tarafından özgürlüklerin ve insan haklarının kriz ve korku dönemleri boyunca tehdit edildiğini belirtmişlerdir (International Helsinki Federation for Human Rights, 2003:15).

İkinci olarak, terörle mücadele kanunlarında terör tanımlarının genelliğinin yüksek tutulması, sivil protestoları, ifade ve toplanma özgürlüğünü engelleyebilmektedir. Terör tanımının genelliğinin yüksek tutulması durumunda, sendikal eylemler, halk protestoları ve sivil itaatsizlik gibi siyasi faaliyetler, kriminalize hale gelecek potansiyel kavramlara dönüşebilmektedir (Golder ve Williams, 2006:47).

Üçüncü olarak, terörle mücadele için yürürlüğe giren yasal değişiklikler nadiren geri alınmaktadır. Diğer bir deyişle yürürlüğe giren bu kanunların yürürlükten kaldırılması istisnadır ya da oldukça azdır (Michaelsen, 2005b:334). Olağanüstü dönemlerde yürürlüğe giren kanunlar, olağan dönemlerde de uygulanmaktadır. Terörle mücadele mevzuatının olağan dönemlerde de yürürlükte olması, sadece masum insanların psikolojik rahatlığını ve yaşamlarını tehdit etmemekte aynı zamanda yaşama hakkı ve adil yargılanma hakkı gibi temel demokratik ilkeleri de tehdit etmektedir. Bu iki şekilde ortaya çıkmaktadır: Birincisi, bu mevzuatın ortaya çıkardığı tehditler, aslında devletten gelen güvenlik amaçlı tedbirlerin türevidir. Bu tedbirler, bir kişinin bilgisi olmaksızın gözetim altında tutulması, kontrol edilmesi veya yeterli gerekçe göstermeksizin tutuklanması ve sorgulanması gibi tehditlerdir (Wolfendale, 2007:84). İkincisi ise yukarıda belirtilen tehlikeleri içinde barındıran anti-terör mevzuatı, devlette istikrarsızlık ve iç güvenlikte uzun dönemli problemler ortaya çıkarabilmektedir. Alınan tedbirler, sivil huzursuzlukları ve potansiyel şiddeti azaltmaktan ziyade hukuki ve siyasi yapıların değişimini ve muhalif ifade kanallarını kapatmakta ve kişisel adaletsizlikleri arttırmaktadır (Michaelsen, 2005a:17). 11 Eylül sonrası Avrupa ülkelerinin çoğunda ve Amerika’da acilen yürürlüğe konulan anti-terör kanunları, abartılı, otoriter, terörle mücadelede etkisiz ve sivil hakları ihlal edebilecek nitelikte düzenlemelerdir (Haubrich, 2003:12). Radikal ve daha az tartışmayla alınan bu önlemler, geçici olmayıp uzun süre yürürlükte kalan tedbirlerdir. Bu nedenle de terörle mücadele tedbirleri istisnai değil, bir toplumun normal yaşayışının unsurlarından biri haline gelmektedir. Bu durum, ifade ve toplanma özgürlüğü ve özel hayatın korunmasına ilişkin haklar gibi kişisel temel hakları etkileyebilecek önlemler söz konusu olduğunda daha da önem kazanmaktadır. Ayrıca terörle mücadele tedbirlerinin bu etkisi göz önüne alındığında normal bir durumun, olağanüstü hal uygulamalarına dönüştüğü görülmektedir (Born vd., 2003:13).

Dördüncü olarak, terörle mücadele tedbirlerinin masum insanların tutuklanmasına ve işkence görmesine neden olabilmekte hatta bu durumu neredeyse kaçınılmaz bir hale getirmektedir. Aslında bu durum, terörle mücadele tedbirlerinin sağladığı istihbarat toplama çalışmalarının yönteminin ve yeni anti-terör kanunlarının yapısının doğası nedeniyle teröre karşı savaşın “tali zararı” olarak ortaya çıkmaktadır (Wolfendale, 2007:84-85). Zira kontrolsüz, denetimsiz ve orantısız kullanılan bir devlet gücünün bireyler ve toplum için yarattığı tehdit, terör tehdidinin varlığından daha az tehdit oluşturmamaktadır. Terörle mücadele mevzuatı, devlette istikrarsızlık ve iç güvenlikte uzun dönemli problemler yaratabilir. Alınan tedbirler, sivil huzursuzlukları ve potansiyel şiddeti azaltmaktan ziyade hukuki ve siyasi yapıların değişimini ve muhalif ifade kanallarını kapatmakta ve kişisel adaletsizlikleri arttırmaktadır (Michaelsen, 2005a:17).

Yine Amerika ve İngiltere’de terörle mücadele kanunları tarafından şüpheli kabul edilen insanların geneli dikkate alındığında, sadece terörist eylemlerinden şüphelenilmiş kişileri değil, aynı zamanda onların arkadaşlarını, eşini-dostunu, aile üyelerini de kapsayan bir genişlikte olmuştur (Wolfendale, 2007:84). Üstelik bu durumda yanlışlıkla tutuklanacak kişi sayısı birkaç kişi değil, büyük olasılıkla binlercesi olabilmektedir. Terör şüphelilerini belirleyen anti-terör stratejileri, masum insanların tutuklanmasına ve sorgulanmasına yol açan basit ve basmakalıp (İslam kuruluşlarından birine ait olma veya Müslüman görünümü olma gibi) kriterleri kapsamaktadır. Örneğin, İngiltere’de terörle ilişkilendirilip tutuklanan insanların ezici çoğunluğu Müslüman’dı. Buna karşın, suçu ispatlanmış insanların çoğu da Müslüman değildi (Michaelsen, 2005a:18).

Devletlerin insanî güvenliğe yönelik tehditleri önlemek için yürürlüğe koyacakları/koydukları tedbir ve kanunların temel hak ve özgürlüklere saygılı olması gerekmektedir. Yani özgürlük ve güvenlik arasındaki dengenin kurulması açısından her iki olgunun bir diğerine feda edilmemesi gerekmektedir. Güvenlik adına özgürlüklerden taviz verildiğinde bu giderek güvenliği de içinde boğan bir sarmal haline gelebilecektir (Özcan ve Yılmaz, 2009). Aynı zamanda devletler, her durumda güvenliği öncelikli hale getirmemelidirler. Güvenliğin öncelenmesi, istikrar ortamında inşa edilmesi gerekli olan toplumsal uzlaşma, işlevsel siyasal yapı ve siyasal sistem ve devlet aygıtının güçlendirilmesi gibi süreçleri erteleyebilir veya bazen tamamen engelleyebilir. Bu durumda da yine güvenliğin üretilmesi süreçleri başlayabilir (Aras ve Toktaş, 2008:22).

Diğer yandan devletler terörle mücadele ederken önleme ya da müdahale tedbirlerinin gücünü istedikleri gibi maksimize edemezler. Devletler, teröre ve örgütlü suçlara karşı mücadelede uygulanan tedbirlerin dozunu, ancak “ölçülülük ilkesi”ne uyarak ayarlayabilirler. Bu sayede devletler, insan hakları ihlallerinin önüne geçebilirler. Bu noktada da özgürlüklerin asıl, sınırlamanın istisna olması gerekmektedir. Güvenliği sağlamak için kullanılacak araçlarla ulaşılmak istenen amaç arasında bir dengenin olması, ölçülülük ilkesinin uygulamadaki izdüşümüdür. Güvenliği sağlamak için alınan tedbirlerin amacı, hem devletin kendi varlık ve bütünlüğünün hem de vatandaşlarının psikolojik ve fiziksel bütünlüğünün zarar görmesini engellemektir. Bu durumda özgürlük ve güvenlik arasındaki dengeyi sağlayacak ana faktörlerden birinin de “ölçülülük ilkesi”dir.⁵

⁵ Ölçülülük ilkesi hakkında geniş bilgi için bkz. (Metin, 2002; Metin, 2008:577-628).

9. SONUÇ

Yukarıda bahsedilen yeni güvenlik tehditleri ya da insani güvenliğe tehditler, günümüz dünyasını ve toplumları derinden etkilemektedir. Bunlar muhtemelen gelecekte de devletin ve bireyin güvenliğini olumsuz olarak etkileyecek olgulardır. Siyasi tehditlerden ekonomik sorunlara çevresel sorunlardan toplumsal sorunlara kadar uzanmakta olan bu tehditlere cevap olarak devletler, her suç tipine uygun belirli güvenlik tedbirleri geliştirmektedirler. Ancak bu tedbirlerin hayata geçirilmesi, bireyi merkeze alan ya da birey odaklı güvenlik tedbirleri olmalıdır. Birey odaklı insani güvenlik yaklaşımı, bireye yönelik tehditleri bireyin hak ve özgürlüklerini ihlal etmeden ortadan kaldıran bir yaklaşımdır. Bu bağlamda birey ile devletin güvenliğinin senkronize bir biçimde sağlanabilmesi ancak kamusal çıkar ile bireylerin özgürlükleri arasındaki orantının oluşturulmasıyla ve çatışmaların kaynağındaki sorunların yeni bir anlayışla ele alınmasıyla mümkündür. Gerçekten de birey çıkarları yani özgürlükler ile güvenliğin ya da kamusal çıkarların dengelenmesi, hem güvensizlik üreten unsur ve olguları elimine edilmesine hem de siyasal rejimlerin meşruiyet zemininin güçlenmesine yardım edecektir.

İnsani güvenlik yaklaşımı, bireyi güvenlik politikalarının merkezine koyarken diğer taraftan birçok önemli sorunu da beraberinde getirmektedir. Temel hak ve özgürlüklerin aşındırılması bu sorunlardan en önemlisidir. Ayrıca devletler, güvenlik tehditleriyle yüz yüze kaldıklarında insan haklarını ara sıra riayet edilen standartlar haline getirmemelidirler. İnsani güvenliğin sağlanmasında da insan hakları istisna halini almamalıdır. Zaten insani güvenliğin temel hedefi, insani istisna değil, ana unsur haline getirmektir.

Silahlı müdahaleler ve saldırılar insani güvenliği gerçekleştirme de araç değildir. Aksine, diyalog, anlayışı ve işbirliğini genişletmek, çatışma önleyici mekanizmaları ve işbirliklerini geliştirmek insani güvenliğin en temel araçlarıdır. Aynı zamanda evrensel bir bakış açısıyla her durum ve koşulda bireyi merkeze alabilecek küresel çözümlerin üretilmesi, insani güvenlik paradigması açısından genel bir önermedir. Bir ülkenin terörle ilgili bir sorununda bireyi merkeze alan bir bakış açısında siyasal güvenlik en önemli unsur haline gelirken bir başka ülkede açlık ve su kıtlığı ise gıda güvenliği açısından en temel sorun haline gelmektedir. Bu bağlamda her devletin kendine has insani güvenliğine yönelik sorunların çözümü küresel, işbirlikçi ve ötekileştirmeyen mekanizmaların üretilmesi ve işletilmesine dayanan uzlaştırıcı formüllerle mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

- AĞIR, Bülent Sarper. (2003). “Soğuk Savaş Sonrası Avrupa Güvenlik Düzenine Kurumsal Bir Bakış”, *Avrasya Dosyası*, 9 (2): 107-126.
- AKTEL, Mehmet. (2003). *Küreselleşme ve Kamu Yönetimi*, 1. Baskı, Asil Yayıncılık, Ankara.
- AKTEL, Mehmet. (2001). “Küreselleşme Süreci Ve Etki Alanları”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6 (2): 193-202.
- ALDIS, Anne ve HERD, Graeme. (2004), “Managing Soft Security Threats: Current Progress and Future Prospects”, *European Security*, 13 (1-2): 169-186.
- ALKIRE, Sabine. (2010). “A Conceptual Framework of Human Security”, 2003, <http://www.crise.ox.ac.uk/pubs/workingpaper2.pdf>, 04.03. 2010.
- ALKIRE, Sabine (2004). “A Vital Core that Must Be Treated with the Same Gravitas as Traditional Security Threats”, *Security Dialogue*, 35: 359-360.
- ALPAY, Şahin (2008). “Değerlendirmeler”, Ümit Cizre ve İbrahim Cerrah (Edt), *Güvenlik Sektörü Yönetişimi: Türkiye ve Avrupa* (8-11). TESEV Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- ARAS, Bülent ve TOKTAŞ, Şule. (2008), Güvenlik, *Demokrasi ve İstikrar Sarmalında Suriye ve Afganistan*, I. Baskı, Seta Yayınları, Ankara.
- AXWORTHY, Lloyd. (2004). “A New Scientific Field and Policy Lens”, *Security Dialogue*, 35: 348-349.
- AYDINLI, Ersel. (2003). “Küreselleşme ve Güvenlik: Teorik Yaklaşımlar”, *Avrasya Dosyası*, 9 (2): 36-50.
- BAJPAI, Kanti. (2000), Human Security: Concept and Measurement, *Kroc Institute Occasional Paper*, No. 19, OP:1 (Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame), http://www.nd.edu/?krocinst/ocpapers/op_19_1.PDF, 15.10.2009.
- BAL, İhsan. (2006a), “Küresel Çağ Güvenlik ve İstihbaratın Değişen Seyri”, *Cumhuriyet Strateji*, 9 Ocak 2006.
- BAL, İhsan. (2006b). *Alacakaranlıkta Terörle Mücadele ve Komplo Teorileri*, USAK Yayınları, Ankara.
- BEDESKI, Robert. (2000). “Human Security, Knowledge, and the Evolution of the Northeast Asian State,” *Centre for Global Studies*, University of Victoria, 8 February 2000, <http://www.globalcentres.org/docs/bedeski.html>, 08.07. 2010.
- BENEDEK, Wolfgang. (2004). “Human Security and Prevention of Terrorism”, Wolfgang Benedek ve Alice Yotopoulos-Marangopoulos (Der.), *Anti-Terrorist Measures and Human Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston.
- BHATTACHARJEE, Dhrubajyoti. (2007), “Challenges to the Concept of Human Security”, *The Journal of Political Studies*, 1: 1-25.
- BİLGİN, Pınar. (2008). “Dünya Literatürü ve Uygulamasında Güvenlik Sektörü: “Devlet Merkezli” Güvenlikten “Yurttaş-Merkezli” Güvenliğe Doğru mu? “Yeni Güvenlik”, Ümit Cizre ve İbrahim Cerrah (Edt.), *Güvenlik Sektörü Yönetişimi: Türkiye ve Avrupa*, TESEV Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

- BİLGİN, Pınar. (2010). “Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları”, *Stratejik Araştırmalar*, SAREM, 8 (14): 69-96.
- BOOTH, Ken (2003), “Güvenlik ve Özgürleş(tir)me”, Çev. Çiğdem Şahin, *Avrasya Dosyası*, 9 (2): 51- 71.
- BORN, Hans ve Diğerleri (Edt.). (2003), *Güvenlik Sektörünün Parlamenter Gözetimi, İlkeler, Mekanizmalar ve Uygulamalar*, Esra Ortakan Kaliber ve Alper Kaliber (Çev). PAB - DCAF Yayını, Cenevre.
- BRAUCH, Hans Günter. (2009). Úrsula Oswald SPRING, John GRIN, Czeslaw MESJASZ, Patricia KAMERIMBOTE, Navnita Chadha BEHERA, Béchir CHOUROU, Heinz KRUMMENACHE, Facing Global Environmental Change: Environmental, Human, Energy, Food, Health and Water Security *Concepts*, Hexagon Series on Human and Environmental Security and Peace, (4), Springer-Verlag, New York.
- CASSEL, Doug, (2008). “International Human Rights Law and Security Detention”, *Case Western Reserve Journal of International Law*, Forthcoming; Notre Dame Legal Studies Paper No: 08-32, 08 October 2008, <http://ssrn.com/abstract=1281041>, 21.04.2010.
- CİZRE, Ümit. (2006). “Giriş Ya Da ‘İtaat’ Kültürü Yerine Bilimsel ‘İtiraf’ ve ‘İtiraz’”, Ümit Cizre (Edt.), *Almanak Türkiye 2005 Güvenlik Sektörü Ve Demokratik Gözetim*, 1. Baskı, TESEV Yayınları, İstanbul.
- Commission on Human Security. (2003). *Human Security Now: Final Report*, New York.
- DAĞI, İhsan D. (2009). “İnsan Hakları, Küresel Siyaset ve Türkiye”, *Polis Dergisi*, 45, http://www.emniyet.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/45/web/makaleler/Prof_Dr_Ihsan%20D_DAGI.htm, 26.09.2009.
- DALBY, Simon. (2002). *Environmental Security*, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- DEDEOĞLU, Beril. (2003). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, Derin Yayınları, İstanbul.
- DOĞRU, Fatih. (2009). “Terörle Mücadele Eden Devletlerin Özgürlük-Güvenlik Dengesi Sorunu”, http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/37/web/makaleler/Fatih_DOGRU.htm, 02.04.2009.
- DORN, Walter. (2011). “Human Security: An Overview”, <http://walterdown.org/pub/23>, 15.09.2011.
- EDWARDS, Alice. (2009). “Human Security and the Rights of Refugees: Transcending Territorial and Disciplinary Borders”, *Michigan Journal of International Law*, 30 (3): 763-807.
- EDWARDS, Alice ve FERSTMAN, Carla. (2009). “Humanising Non-Citizens: The Convergence of Human Rights and Human Security”, Alice Edwards ve Carla Ferstman (Edt), *Human Security and Non-Citizens Law, Policy, and International Affairs*, Chapter 1, Cambridge University Press, New York, s. 3-46.
- ERGİL, Doğu. (2001). “Güvenlik ve Özgürlükler: Siyaset Felsefesi Açısından”, *İnsan Hakları ve Güvenlik*, Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Araştırma Ve Uygulama Merkezi Yayını No:1, Ankara, s. 115-128.
- FATİCİ, Aleksandar. (2002). “Conventional and Unconventional - ‘Hard’ and ‘Soft’ Security: The Distinction”, *South-East Europe Review*, 5 (3): 93-98.
- FLURI, Philipp. (2005). “Gözetim ve Rehberlik: Parlamenter Gözetimin Güvenlik Sektörü ve Reformu Açısından Önemi”, Volkan Aytar (Edt.), *Güvenlik Sektöründe Demokratik Gözetim: Türkiye ve Dünya*, TESEV Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- GOLDER, Ben ve WILLIAMS, George. (2006). “Balancing National Security and Human Rights: Assessing the Legal Response of Common Law Nations to the Threat of Terrorism”, *Journal of Comparative Policy Analysis*, 8 (1): 43-62.
- GOUGH, Mark. (2001). “Human Security: The Individual in the Security Question - The Case of Bosnia”, *Contemporary Security Policy*, 23 (3): 145-191.
- HAUBRICH, Dirk. (2003). “September 11, Anti-Terror Laws and Civil Liberties: Britain, France and Germany Compared”, *Government and Opposition*, 38 (1): 3-28.
- IFANTIS, Kostas. (2002). “Understanding International Politics After The 11 September Terrorist Attacks: A Note on The New Security Paradigm”, *Perceptions*, March-May.
- International Helsinki Federation For Human Rights. (2003), “Anti-terrorism Measures, Security and Human Rights”, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46963adf0.html>, 28.08. 2009.
- KARABULUT, Bilal. (2009). “Küreselleşme Sürecinde Güvenlik Alanında Değişimler: Karadeniz’in Güvenliğini Yeniden Düşünmek”, *Karadeniz Araştırmaları*, 6 (23): 1-11.
- KING, Gary ve MURRAY, Christopher J. L. (2001). “Rethinking Human Security”, *Political Science Quarterly*, 116 (4): 585-610.
- KIŞ, Alexandru. (2010). The Operationalization of The Human Security Concept, *Revista Română de Geografie Politică*, Year XII, (2), November: 254-266 .
- KOÇER, Gökhan. (2005). “Soğuk Savaş Sonrasında Uluslararası Güvenlik Ortamı ve Türkiye’nin Ulusal Güvenliği”, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Genelkurmay ATASE ve Genelkurmay Denetleme Başkanlığı Yayınları, 3 (5), Ankara.
- KRAUSE, Keith ve WILLIAMS, Michael C. (1996). “Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods”, *Mershon International Studies Review*, 40 (2): 229- 254.

- LYNDLEY-FRENCH, Julian. (2002). "In the Shade of Locarno? Why European Defence is Failing", *International Affairs*, 78 (4): 789-811.
- MACLEAN, George. (2010). "The United Nations and the New Security Agenda", <http://www.unac.org/canada/security/maclean.htm>, 23.04. 2010.
- MARCHESIN, Philippe. (2003). "Yeni Tehditler Karşısında Avrupa", Çev: Beril Dedeoğlu, Der: Beril Dedeoğlu, *Dünden Bugüne Avrupa Birliği*, 1. Baskı, Boyut Yayınları, İstanbul.
- McDONALD, Matt. (2002). "Human Security and the Construction of Security", *Global Society*, 16 (3): 277-295.
- METİN, Yüksel. (2002). *Ölçülülük İlkesi: Karşılaştırmalı Bir Anayasa Hukuku İncelemesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- METİN, Yüksel. (2008). "Avrupa Birliği'nde Hukuk Devleti Unsurları", Edt: *Hukuk Devleti: Hukuki Bir İlke Siyasi Bir İdeal*, A.R. Çoban, B. Canatan ve A. Küçük (577-628), Adres Yayınları, Ankara.
- MGBEOJI, Ikechi (2006), "The Civilised Self and the Barbaric Other: Imperial Delusions of Order and the Challenges of Human Security", *Third World Quarterly*, 27 (5): 855-869.
- MICHAELSEN, Christopher. (2005a). "Balancing Liberty and Security? A Critique of Counterterrorism Rhetoric," *Draft*, 1 May 2005.
- MICHAELSEN, Christopher (2005b), "Antiterrorism Legislation in Australia: A Proportionate Response to the Terrorist Threat?", *Studies in Conflict & Terrorism*, 28 (4): 321-339.
- NARLI, Nilüfer. (2002). "Yeni Küresel Tehditler ve Yeni Paradigma", *Polis Bilimleri Dergisi*, 4 (1-2): 9-19.
- NEF, Jorge. (1999). "Human Security and Mutual Vulnerability", *The Global Political Economy of Development and Underdevelopment*, International Development Research Centre, Canada, http://www.idrc.ca/en/ev-9383-201-1-DO_TOPIC.html, 08.07.2010.
- NEWMAN, Edward. (2001). "Human Security and Constructivism", *International Studies Perspectives*, 2: 242-247.
- Notions of Security. (2007). "Shifting Concepts and Perspectives", *Transnational Security, Terrorism and the Rule of Law Project*.
- NURUZZAMAN, Mohammed. (2006). "Paradigms in Conflict The Contested Claims of Human Security, Critical Theory And Feminism, Cooperation And Conflict", *Journal of The Nordic International Studies Association*, 41 (3): 285-304.
- ÖZBUDUN, Ergun. (1977). "Anayasa Hukuku Bakımından Özel Haberleşmenin Gizliliği", *Gizli Dinleme ve Hukuk Paneli*, Ankara Hukuk Fakültesi Ellinci Yıl Armağanı, 1925-1975, Cilt: I: 265-295.
- ÖZCAN, Mehmet ve YILMAZ, Fatma. (2009). "AB'nin Amerikanlaşan Terörle Mücadelesi", <http://www.acikistihbarat.com/Haberler.asp?haber=8089>, 05.08.2009.
- PARIS, Roland. (2001). "Human Security -Paradigm Shift or Hot Air?-", *International Security*, 26 (2): 97'den aktaran, Bilal Karabulut (2009), "Küreselleşme Sürecinde Güvenlik Alanında Değişimler: Karadeniz'in Güvenliğini Yeniden Düşünmek", *Karadeniz Araştırmaları*, 6 (23): 1-11.
- PERLO-FREEMAN, Sam, ISMAIL, Olawale ve SOLMIRANOS, Carina. (2010). "Chapter 5. Military Expenditure", *SIPRI Yearbook 2010 Armaments, Disarmament and International Security*, Stockholm International Peace Research Institute.
- PICOTTI, Lorenzo. (2009). "Hazırlık Hareketleri ve İştirakin Genişlemesi", *Genel Rapor*, 18. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresi, 20-27 Eylül 2009.
- PORTER, George. (1995). "An Ethical Basis for Achieving Global Human Security", *Development*, 3: 56-59.
- REED, Laura ve TEHRANIAN, Majid. (1999). "Evolving Security Regimes", Edt: Majid Tehranian, *Worlds Apart Human Security and Global Governance*, IB Taurus, London.
- ROTHSCHILD, Emma. (1995). "What is Security", *Daedalus*, 124 (3): 53-98.
- SPIJKERS, Otto. (2007). *From State Security to Human Security*, "Contemporary Challenges and Future Trends in International Security", Graduate Student Conference of the American Graduate School of International Relations and Diplomacy, 20-21 June 2007.
- SUHRKE, Astri. (1999). "Human Security and the Interests of States", *Security Dialogue*, 30 (3): 265- 276.
- THAKUR, Ramesh. (2004). "A Political Worldview", *Security Dialogue*, 35: 347-348.
- THAKUR, Ramesh. (1997). "From National to Human Security", Edt: S. Harris ve A. Mack, *Asia- Pacific Security: The Economics Political Nexus*, St Leonards: Allen & Unwin.
- THOMAS, Caroline. (1999). "Introduction," Edt: Caroline Thomas ve Peter Wilkin, *Globalization, Human Security, and the African Experience*, Lynne Rienner Publishers, Boulder, Colorado.
- THOMAS, Nicholas ve T. TOW, William. (2002). "The Utility of Human Security: Sovereignty and Humanitarian Intervention", *Security Dialogue*, 33 (2): 177-192.
- United Nations Development Program. (1994). *Human Development Report 1994*, Oxford University Press, New York.
- WOLFENDALE, Jessica. (2007). "Terrorism, Security and the Threat of Counterterrorism", *Studies in Conflict and Terrorism*, 30 (1): 75-92.